

Leiden, 18 maart 2025

Reactie op wetsvoorstel 'Wet ter versterking van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming'

1. Inleiding

Als enige juridische kinderenrechtenorganisatie in Nederland zet Defence for Children Nederland zich in om het onrecht dat kinderen overkomt te bestrijden. Wij zorgen ervoor dat hun rechten worden gerespecteerd en nageleefd. Om dit te bereiken, bieden wij via onze Kinderrechtenhelpdesk juridische steun en geven gevraagd en ongevraagd advies aan overheden en instellingen, waarbij het belang van het kind altijd het uitgangspunt is. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK of VN-Kinderrechtenverdrag) is de leidraad voor ons werk. Het uiteindelijke doel is om het VN-Kinderrechtenverdrag de standaard te maken voor alle wet- en regelgeving die van toepassing is op kinderen, de uitwerking daarvan in beleid en de uitvoering daarvan in de praktijk.

Op 19 december 2024 is het wetsvoorstel 'Wet ter versterking van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming' ter consultatie voorgelegd. Wij reageren in het onderstaande op het wetsvoorstel vanuit een kinder- en mensenrechtenperspectief.

In onze reactie zullen wij eerst ingaan op het internationaal en Europees kinder- en mensenrechtenkader (paragraaf 2). Vervolgens staan wij stil bij het wetsvoorstel (paragraaf 3). En tot slot formuleren wij een aantal aanbevelingen om het wetsvoorstel te verbeteren dan wel aan te scherpen (paragraaf 4).

2. Het internationaal en Europees kinder- en mensenrechtenkader

2.1 VN-Kinderrechtenverdrag

Op 20 november 1989 is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK of het VN-Kinderrechtenverdrag) door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangenomen.¹ Nederland heeft het VN-Kinderrechtenverdrag in 1995 geratificeerd en daarmee is het IVRK juridisch bindend geworden voor Nederland.² Het VN-Kinderrechtencomité (hierna: Comité) is verantwoordelijk voor het monitoren van de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag door de verdragsstaten en het doen van aanbevelingen. Daarnaast geeft het Comité ook verdere verduidelijkingen omtrent de kinderen rechten en de ontwikkeling ervan. Dit doet het Comité onder meer met het publiceren van *General Comments*. In de afgelopen decennia zijn verschillende *General Comments* (hierna: GC) verschenen.

De leidende beginselen van het VN-Kinderrechtenverdrag houden het volgende in: de belangen van het kind moeten als zwaarwegend worden beschouwd in alle beslissingen die hen treffen (artikel 3); kinderen mogen op geen enkele basis worden gediscrimineerd (artikel 2); zij hebben recht op leven en ontwikkeling (artikel 6); en zij moeten worden gehoord en dus deelnemen aan kwesties die hen aangaan (artikel 12).

Uitgangspunten

Het VN-Kinderrechtenverdrag gaat er, kort gezegd, vanuit dat een kind in beginsel in zijn eigen gezin opgroeit. Dat het VN-Kinderrechtenverdrag een belangrijke rol toekent aan de ouders van het kind, volgt uit diverse kinderen rechten die in het VN-Kinderrechtenverdrag zijn vastgelegd. Zo heeft ieder kind op

¹ A/RES/44/25.

² Trb. 1995, 92.

grond van artikel 7 IVRK het recht om te weten wie zijn ouders zijn en door hen te worden verzorgd. In artikel 8 IVRK staat dat een kind het recht heeft op behoud van zijn identiteit, met inbegrip van familiebetrekkingen, en artikel 16 IVRK bepaalt dat ieder kind recht heeft op bescherming tegen een onrechtmatige inmenging op zijn gezinsleven. Voorts bepalen de artikelen 5 en 18 IVRK dat de ouders als eerste verantwoordelijk zijn voor de verzorging van hun kind en dat de staat hen daarbij ondersteunt als dat nodig is.

Ondanks het feit dat het VN-Kinderrechtenverdrag een belangrijke rol toekent aan de ouders in het leven van het kind en kinderen in beginsel bij hun ouders horen op te groeien, komt het voor dat de staat ingrijpt in het gezinsleven van een kind en zijn ouders. Als dat gebeurt, is artikel 9 IVRK (scheiding van het kind van de ouders en recht op contact en omgang) van toepassing. Daar gaan we hierna specifiek op in. Intervenieren kan bijvoorbeeld nodig zijn als sprake is van mishandeling, misbruik, verwaarlozing of uitbuiting van het kind. De staat heeft op grond van artikel 19 IVRK de plicht het kind daartegen te beschermen. Indien het kind al slachtoffer is geworden, is de staat op grond van artikel 39 IVRK verplicht passende te zorg te bieden aan het kind gericht op (fysiek en psychisch) herstel.

Het Comité zet in *General Comment* nr. 13 uiteen wat noodzakelijk is om kinderen effectief te beschermen tegen geweld en wat nodig is voor het bieden van passende zorg aan slachtoffers van geweld. Het Comité geeft weer wat allemaal onder geweld wordt verstaan. Hieronder vallen ook schendingen van de rechten van kinderen door instellingen en systemen.

“Authorities at all levels of the State responsible for the protection of children from all forms of violence may directly and indirectly cause harm by lacking effective means of implementation of obligations under the Convention. Such omissions include the failure to adopt or revise legislation and other provisions, inadequate implementation of laws and other regulations and insufficient provision of material, technical and human resources and capacities to identify, prevent and react to violence against children. It is also an omission when measures and programmes are not equipped with sufficient means to assess, monitor and evaluate progress or shortcomings of the activities to end violence against children. Also, in the commission of certain acts, professionals may abuse children’s right to freedom from violence, for example, when they execute their responsibilities in a way that disregards the best interests, the views and the developmental objectives of the child.” – GC 13, par. 32.

Scheiding van kind en ouders

Het scheiden van het kind van zijn ouders is dus een uiterste maatregel. Het VN-Kinderrechtenverdrag geeft waarborgen die moeten worden nageleefd in het geval dat een kind van zijn ouders wordt gescheiden. Een kind heeft na uithuisplaatsing recht op regelmatige omgang en rechtstreeks contact met beide ouders, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind. Artikel 9 IVRK gaat kort gezegd in op onderstaande drie vragen.³

(i) Wanneer mag een kind van zijn ouders worden gescheiden?

In het eerste lid van artikel 9 IVRK staat dat een kind alleen van zijn ouders mag worden gescheiden als dat in het belang van het kind noodzakelijk is. Het gebruik van de term ‘noodzakelijk’ impliceert dat een kind niet van zijn ouders gescheiden mag worden als dat om wat voor reden dan ook ‘beter’ voor het kind zou zijn.

³ Tobin, John (ed.), *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*, Oxford Commentaries on International Law, 2019, p. 311.

Voor een nadere toelichting is General Comment nr. 14 relevant. Het Comité geeft hierin aan:

“Given the gravity of the impact on the child of separation from his or her parents, such separation should only occur as a last resort measure, as when the child is in danger of experiencing imminent harm or when otherwise necessary; separation should not take place if less intrusive measures could protect the child. Before resorting to separation, the State should provide support to the parents in assuming their parental responsibilities, and restore or enhance the family’s capacity to take care of the child, unless separation is necessary to protect the child. Economic reasons cannot be a justification for separating a child from his or her parents.” – GC nr. 14, par. 61.

Een kind mag dus alleen van zijn ouders gescheiden als

- (i) de scheiding noodzakelijk is om de belangen van het kind te beschermen en
- (ii) er redelijkerwijs geen andere maatregelen beschikbaar zijn om dit doel te bereiken.⁴

Het beoordelen van het belang van het kind mag niet op basis van aannames en subjectieve voorkeuren gebeuren maar moet gebaseerd zijn op zorgvuldige overweging van:

- (i) de mate waarin de scheiding van het kind van zijn ouders in overeenstemming is met de overige rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag,
- (ii) de mening van het kind,
- (iii) de mening van de ouders van het kind en andere belanghebbenden en
- (iv) het beschikbare bewijs waaruit volgt dat het in het belang van het kind is om van zijn ouders te worden gescheiden.⁵

(ii) Welke procedure moet worden gevolgd als een kind van zijn ouders wordt gescheiden?

Een kind mag alleen van zijn ouders worden gescheiden door de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing en dat de beslissing in overeenstemming is met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures (artikel 9 lid 1 IVRK). Alle betrokkenen moeten bovendien de gelegenheid krijgen hun standpunt naar voren te brengen (artikel 9 lid 2 IVRK). Dit recht komt toe aan het kind, zijn ouders en andere belanghebbenden zoals grootouders of broers en zussen.⁶

(iii) Wat zijn de rechten van het kind nadat het van zijn ouders is gescheiden?

Een kind dat van zijn ouders is gescheiden, heeft recht op regelmatige omgang en rechtstreeks persoonlijk contact met zijn ouders, tenzij dit contact niet in het belang is van het kind (artikel 9 lid 3 IVRK). De overheid heeft de plicht zich te onthouden van inmenging in de uitoefening van dit recht. Als het kind echter geen contact heeft met zijn ouders, heeft de overheid de plicht maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat het kind toch contact met zijn ouders kan hebben.⁷ Denk hierbij aan het zorgdragen voor geschikte locaties waar het contact (eventueel onder toezicht) kan plaatsvinden, het regelen van het vervoer en het bieden van financiële ondersteuning aan ouders als dit de belemmeringen vormen voor het contact.⁸

Het recht op rechtstreeks persoonlijk contact ziet zowel op fysiek contact tussen het kind en zijn ouders tijdens bezoekenmomenten als op andere vormen van contact, bijvoorbeeld via social media, e-mail en

⁴ Tobin 2019, p. 320.

⁵ Idem, p. 321.

⁶ Idem, p. 312.

⁷ Idem, p. 312.

⁸ Idem, p. 331.

telefoon. Het ziet ook op contact onder toezicht als dit nodig is om het kind te beschermen.⁹

Dat een kind recht heeft op regelmatig contact met zijn ouders impliceert dat regelmatig contact beter is dan beperkt contact. In de literatuur wordt benoemd dat desalniettemin per situatie beoordeeld moet worden welke frequentie van contact haalbaar is en in hoeverre deze frequentie in overeenstemming is met het belang van het kind.¹⁰ Bij het vaststellen van de frequentie van het contact moet in ieder geval rekening worden gehouden met de mening van het kind.¹¹

Waarborgen na uithuisplaatsing¹²

Het VN-Kinderrechtenverdrag bevat ook andere waarborgen voor het kind indien het wordt gescheiden van zijn ouders. Zo bepaalt artikel 20 IVRK dat een kind dat uit huis is geplaatst recht heeft op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege. Dit houdt onder meer in dat de staat moet zorgen voor alternatieve zorg, bij voorkeur in een gezinsomgeving. Daarnaast staat in artikel 20 IVRK dat bij het overwegen van oplossingen op passende wijze rekening moet worden gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind, met de taalachtergrond en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind.

Bovendien moet de scheiding van een kind van zijn ouders voor de kortst mogelijke duur plaatsvinden.¹³ Om te voorkomen dat de uithuisplaatsing langer duurt dan strikt noodzakelijk en de situatie te monitoren, moet regelmatig een evaluatie plaatsvinden van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing (artikel 25 IVRK).

2.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

In 1954 ratificeerde Nederland het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM).¹⁴ Daarmee nam Nederland de verplichting op zich eenieder – dus ook kinderen – die zich op Nederlands grondgebied bevindt, te verzekeren van de rechten en vrijheden die zijn vastgelegd in het EVRM.¹⁵ Ook nam Nederland de verplichting op zich ervoor te zorgen dat de nationale wet- en regelgeving in overeenstemming is met de verdragsbepalingen uit het EVRM. Doordat Nederland een gematigd monistisch stelsel heeft, werken de verdragsbepalingen uit het EVRM rechtstreeks door in de nationale wet- en regelgeving.¹⁶ Dit geeft burgers de mogelijkheid de rechten uit het EVRM rechtstreeks in te roepen voor de nationale rechter. Wanneer de rechter oordeelt dat sprake is van strijd tussen een nationale wettelijke bepaling en een internationale verdragsbepaling uit het EVRM, dan prevaleert de verdragsbepaling uit het EVRM en wordt de nationale wettelijke bepaling buiten toepassing gelaten.¹⁷ Burgers hebben eveneens de mogelijkheid, indien zij alle nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput, naar het EHRM te stappen wanneer zij van mening zijn dat hun rechten uit het EVRM zijn geschonden.¹⁸ De uitspraken van het EHRM zijn bindend.¹⁹

Ieder kind heeft op grond van artikel 8 EVRM het recht op respect voor zijn familie- en gezinsleven. Een inbreuk op dit recht is alleen gerechtvaardigd als deze inbreuk bij wet is voorzien, een legitiem doel

⁹ Idem, p. 312 en 332.

¹⁰ Tobin 2019, p. 312.

¹¹ Idem, p. 329.

¹² Zie ook par. 2.3. voor een nadere uitwerking hiervan op grond van de UN Guidelines on alternative care.

¹³ CO Finland, CRC/C/15/Add.132, par. 36.

¹⁴ Trb. 1954, 151.

¹⁵ Art. 1 EVRM; Dat kinderen onder de reikwijdte van het EVRM vallen, is eveneens bevestigd door het EHRM in onder meer de volgende zaken: EHRM 25 april 1978, 5856/72 (*Tyrer/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 28 november 1988, 10929/84 (*Nielsen/Denemarken*); EHRM 12 juli 2012, 60437/08 (*Eriksson/Zweden*).

¹⁶ Art. 93 Gw.

¹⁷ Art. 94 Gw.

¹⁸ Sinds 1 augustus 2018 is ook protocol 16 EVRM in werking getreden, waardoor prejudiciële vragen door de hoogste rechterlijke colleges aan het EHRM kunnen worden voorgelegd. Zie onder meer een blog van Taru Spronken hierover: <https://www.njb.nl/blogs/protocol-16-evrm-nog-meer-prejudici%C3%ABle-vragen/>.

¹⁹ Art. 19 EVRM.

nastreeft en noodzakelijk is in een democratische samenleving.²⁰ In het kader van de toetsing van artikel 8 EVRM wordt ook vaak verwezen naar het IVRK, met name naar artikel 3 (belang van het kind).²¹

Het EHRM benadrukte meerdere malen dat staten verplicht zijn, wanneer een kind van de ouder(s) wordt gescheiden, alle redelijke maatregelen te nemen om terugkeer naar huis te bewerkstelligen.²² *Family life* eindigt niet als het kind uit huis geplaatst wordt.²³ Het is een tijdelijke maatregel en gericht op hereniging met de ouders. De uithuisplaatsing moet noodzakelijk zijn.²⁴ Indien staten niet toewerken naar terugplaatsing, dan is dat een schending van het recht op familieleven zoals neergelegd in artikel 16 IVRK en artikel 8 EVRM.²⁵

Uit het voorgaande blijkt dat het EHRM ruimte ziet een kind van de ouder(s) te scheiden.²⁶ Het EHRM gaat ervan uit dat de nationale autoriteiten zelf het beste kunnen beoordelen of de uithuisplaatsing van een kind in een specifieke zaak noodzakelijk is. Het EHRM toetst slechts op afstand, in retrospectief, of de autoriteiten in redelijkheid tot de genomen beslissing konden komen.²⁷ Daarmee hanteert het EHRM dus een *wide margin of appreciation*. Daarentegen wordt deze *wide margin of appreciation* kleiner naarmate steeds meer beperkingen aan ouders worden opgelegd:

The Court thus recognises that the authorities enjoy a wide margin of appreciation in assessing the necessity of taking a child into care. A "stricter scrutiny" is called for in respect of any further limitations, such as restrictions placed by the authorities on parental rights of access, and of any legal safeguards designed to secure the effective protection of the right of parents and children to respect for their family life. Such further limitations entail the danger that the family relations between the parents and a young child will effectively be curtailed (ibid., § 211).²⁸

Afgelopen decennia heeft het EHRM in meerdere uithuisplaatsingszaken beoordeeld of sprake was van schending van artikel 8 EVRM. Het is inmiddels vaste jurisprudentie van het EHRM dat een kind na uithuisplaatsing recht heeft op regelmatig contact met zijn ouders.²⁹ Het EHRM is vooral streng wanneer een staat het contact tussen een kind en zijn ouders minimaliseert of volledig onttrekt. Volgens het EHRM zijn beperkingen in het contact tussen een kind en zijn ouders alleen gerechtvaardigd als deze voldoen aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit.³⁰ Het geheel stopzetten van het contact tussen een kind en zijn ouders is volgens het noodzakelijkheidsbeginsel alleen mogelijk als hiervoor bijzonder zwaarwegende redenen (*particular strong reasons*) zijn.³¹

²⁰ Bijvoorbeeld ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen, zie art. 8 lid 2 EVRM.

²¹ Zie hierover het proefschrift van M. Sormunen, *The best interests of the child in human rights practice: an analysis of domestic, European and international jurisprudence*, Helsinki 2021.

²² EHRM 10 juli 2002, 46544/99 (Kutzner/Duitsland); EHRM 14 januari 2013, 27751/95 (K.A./Finland); EHRM 18 december 2008, 39948/06 (Saviny/Oekraïne). EHRM 8 april 2013, appl. no. 7075/10 (Ageyevy/Rusland), par. 143. Zie ook Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par. 351.

²³ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par 342.

²⁴ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par. 348.

²⁵ Tobin 2019, p. 326.

²⁶ Zie EHRM 9 december 2021, appl. no. 53487/13 (R.M./Letland).

²⁷ Zie EHRM 8 april 2004, appl. no. 11057/02 (Haase/Duitsland), par. 89.

²⁸ EHRM 22 december 2020, appl. no. 64639/16 (M.L./Noorwegen), par 81. Zie in dit verband ook EHRM 7 augustus 1996, appl. no. 17383/90 (Johansen/Noorwegen), NJ 1998, 324.

²⁹ EHRM 26 februari 2002, appl. no. 42326/98 (Kutzner/Duitsland; EHRM 22 juni 1998, appl. no. 11373/85 (Eriksson/Zweden), par. 71; EHRM 25 februari 1992, appl. no. 12963/87 (Margareta & Roger Andersson/Zweden), par. 91; EHRM 27 november 1992, appl. no. 13441/87 (Olsson/Zweden), par. 90.

³⁰ EHRM 22 juni 1998, appl. no. 11373/85 (Eriksson/Zweden); EHRM 25 februari 1992, appl. no. 12963/87 (Margareta & Roger Andersson/Zweden); EHRM 23 maart 2010, appl. no. 45901/05 (M.A.K. en R.K./Verenigd Koninkrijk).

³¹ EHRM 7 augustus 1996, appl. no. 17383/90 (Johansen/Noorwegen), NJ 1998, 324, par. 74. EHRM 25 februari 2020, appl. no. 68868/14 (Y.I. v. Russia), par. 75.

Het EHRM bepaalde ook dat kinderen na uithuisplaatsing recht hebben op een regelmatige evaluatie van de uithuisplaatsing om te bezien of deze nog steeds noodzakelijk is. Volgens het EHRM is deze evaluatie noodzakelijk om te werken aan het doel het kind met zijn ouders te herenigen.³²

In dit verband wordt tot slot nog opgemerkt dat het EHRM gezagsbeëindiging als een vergaande maatregel beschouwt. Ook in het kader van die maatregel wordt benadrukt dat prioriteit moet worden gegeven aan het behouden van de persoonlijke relaties en het herstellen van de gezinssituatie. Tenzij dit niet in het belang is van het kind vanwege diens gezondheid of ontwikkeling. Dat een kind in een meer geschikte leefomgeving kan opgroeien, is onvoldoende om het perspectief van het kind elders vast te stellen.

*The deprivation of parental rights is a particularly far-reaching measure which deprives a parent of his or her family life with the child and is inconsistent with the aim of reuniting them. Such measures should be applied only in exceptional circumstances and can only be justified if they are motivated by an overriding requirement pertaining to the child's best interests [...]. In identifying the child's best interests in a particular case, two considerations must be borne in mind: firstly, it is in the child's best interests that his ties with his family be maintained except in cases where the family has proved particularly unfit; and secondly, it is in the child's best interests to ensure his development in a safe and secure environment [...]. It is clear from the foregoing that family ties may only be severed in very exceptional circumstances and that everything must be done to preserve personal relations and, where appropriate, to "rebuild" the family [...]. It is not enough to show that a child could be placed in a more beneficial environment for his upbringing [...]. However, where the maintenance of family ties would harm the child's health and development, a parent is not entitled under Article 8 to insist that such ties be maintained."*³³

Tot slot, het EHRM geeft staten ook een beoordelingsmarge wanneer het gaat om de inzet van rechtsbijstand voor ouders en kinderen gedurende de procedure van uithuisplaatsing. Verwezen wordt op dit punt naar de analyse van Reinders en Huijer die de juridische positie van ouders en kinderen tijdens procedures die leiden tot uithuisplaatsing hebben onderzocht, in het licht van artikel 8 van het EVRM. De auteurs analyseren hoe het EHRM de rechtvaardiging van een dergelijke plaatsing beoordeelt, waarbij zowel substantiële (rechtmatigheid, legitiem doel, noodzakelijkheid) als procedurele verplichtingen (effectieve participatie) vanuit artikel 8 EVRM centraal staan. Door middel van een casestudy naar de Nederlandse wetgeving en praktijk wordt onderzocht of deze voldoen aan de eisen van het EHRM, met bijzondere aandacht voor het recht op rechtsbijstand voor ouders en kinderen in deze gevoelige procedures. Het doel is om inzicht te geven in de spanning tussen nationale beleidsvrijheid en de bescherming van fundamentele rechten op gezinsleven.³⁴

Ten aanzien van rechtsbijstand voor ouders, beschrijven de auteurs het volgende:

- Het recht op juridische vertegenwoordiging voor ouders is in de jurisprudentie van het EHRM steeds belangrijker geworden.
- Hoewel het EHRM in 2003 in de zaak *KA v Finland* oordeelde dat er geen schending van artikel 8 EVRM was ondanks het ontbreken van juridische vertegenwoordiging voor de ouders, stelde het Hof later in de zaak *B v Roemenië* dat artikel 8 EVRM was geschonden vanwege het ontbreken van rechtsbijstand voor de moeder, die leed aan een ernstige psychische stoornis.

³² EHRM 23 september 1994, appl. no. 19823/92 (Hokkanen/Finland), par. 55.

³³ EHRM 6 oktober 2015, appl. no. 58455/13 (N.P./Moldavië), par. 65 en 66.

³⁴ Iris Reinders en Joost Huijer, 'The Legal Representation of Parents and Children During Placement Procedures in the light of Article 8 ECHR', 2024, Utrecht Law Review 1-14.

- In *Soares de Melo v Portugal* oordeelde het EHRM dat de gevolgen van de beslissingen kunnen leiden tot de conclusie dat een ouder recht heeft op bijstand van een advocaat. Dit was het geval omdat de beslissing tot uithuisplaatsing met het oog op adoptie verstrekkende gevolgen had.
- Het EHRM heeft in *Soares de Melo* de volgende situaties geschetst waarin een ouder mogelijk recht heeft op juridische vertegenwoordiging:
 - Wanneer de zaak complex is.
 - Wanneer de beslissing mogelijk ernstige gevolgen heeft.
 - Wanneer ouders niet begrijpen wat er op het spel staat.
 - Wanneer ouders niet in staat zijn om effectief deel te nemen.
- Het is echter nog steeds onduidelijk wanneer een zaak als complex kan worden beschouwd.
- Recente uitspraken van het EHRM, zoals *Stankūnaitė v Litouwen* en *AL and Others v Noorwegen*, suggereren dat juridische vertegenwoordiging van ouders leidt tot de conclusie dat zij voldoende betrokken zijn bij de besluitvorming. Dit is echter geen harde conclusie.

Wat de juridische vertegenwoordiging van kinderen betreft, concluderen de auteurs het volgende:

- Het EVRM bevat geen directe bepaling over de rechten van het kind. De positie en belangen van het kind zijn echter steeds belangrijker geworden in de jurisprudentie van het EHRM.
- Het EHRM heeft zich weinig uitgelaten over de (wenselijkheid van) onafhankelijke juridische vertegenwoordiging voor kinderen, voornamelijk in plaatsingsprocedures.
- In *Havelka and Others v Tsjechië* stelde het EHRM dat het niet wenselijk is dat de vertegenwoordiger van een kind twee petten draagt: zowel voogd ad litem als degene die om zorg-/beschermingsmaatregelen vraagt.
- In *M and M v Kroatië* oordeelde het EHRM dat de overwegingen met betrekking tot de betrokkenheid van ouders bij de besluitvorming *mutatis mutandis* van toepassing zijn op kinderen in gerechtelijke procedures die hun rechten onder artikel 8 EVRM raken, zoals plaatsingsprocedures.
- In *N TS and Others v Georgië* oordeelde het EHRM dat vertegenwoordiging door de sociale diensten door middel van rapporten en aanwezigheid bij zittingen niet als adequate en zinvolle vertegenwoordiging kan worden beschouwd, waardoor de kinderen niet voldoende bij de besluitvorming waren betrokken.
- Op basis van deze zaken kan niet worden geconcludeerd dat kinderen een afzonderlijk of onafhankelijk recht op juridische vertegenwoordiging hebben in plaatsingsprocedures. Het EHRM heeft dit recht nog niet ontwikkeld.

2.3 Guidelines on alternative care

Een ander relevant document binnen het internationaal juridisch kinderrechtenskader zijn de *Guidelines on alternative care* (hierna: de *UN Guidelines*) die in 2009 zijn vastgesteld door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.³⁵ De *UN Guidelines* zijn juridisch niet bindend, maar geven wel verder invulling aan de relevante bepalingen in het VN-Kinderrechtenverdrag zoals artikel 20 IVRK.

In de *UN Guidelines* ligt de nadruk op het recht van het kind bij zijn ouders op te groeien. Een groot aantal bepalingen schrijft voor (i) de ouderlijke zorg te bevorderen, (ii) een scheiding van een kind van zijn ouders te voorkomen en (iii) het terugplaatsen van het kind bij zijn ouders te bevorderen.³⁶ Ook de *UN Guidelines* schrijven voor dat alle inspanningen er in de eerste plaats op gericht moeten zijn om een kind onder de zorg van zijn ouders te houden of terug te brengen.³⁷ Tot slot wordt in de *UN Guidelines*³⁸

³⁵ UN Document A/RES/64/142.

³⁶ UN Guidelines, par. 32-52.

³⁷ UN Document A/RES/64/142, par. 2 sub a en par. 3.

³⁸ UN Document A/RES/64/142, par. 51.

en in de literatuur³⁹ vermeld dat contact tussen een kind en zijn ouders cruciaal is wanneer gewerkt wordt aan de terugplaatsing van het kind.

In de *UN Guidelines* wordt onderschreven dat de uithuisplaatsing als een uiterste maatregel dient, die tijdelijk en zo kort mogelijk wordt ingezet. Dit betekent dat, op het moment dat een kind uit huis is geplaatst, alles in het werk moet worden gesteld een snelle terugplaatsing naar huis te realiseren.⁴⁰ In de *UN Guidelines* is eveneens opgenomen dat professionals een actueel gezinsonderzoek moeten hebben verricht, waarbij zowel het kind als zijn ouders de mogelijkheid hebben gehad hun mening kenbaar te maken.⁴¹ Dat een kind recht heeft om op te groeien in een gezinsomgeving, zien we ook in de *UN Guidelines* terug.⁴² Deze alternatieve zorg moet voldoen aan een aantal voorwaarden:

1. De zorg moet aansluiten bij de ontwikkeling en het belang van het kind. Het kind moet bijvoorbeeld zo dicht mogelijk bij zijn of haar woonplaats worden geplaatst.
2. Wanneer het kind wordt gescheiden van ouders of verzorgers dan moet dit, voor zover mogelijk, tijdelijk zijn en voor de kortst mogelijke periode.
3. Er moet voldoende aandacht zijn voor continuïteit. Bij een scheiding van ouders of verzorgers moeten broertjes en zusjes bij elkaar blijven, tenzij dat niet in hun belang is.
4. De beslissing om een kind alternatieve zorg te bieden, moet in het belang van het kind zijn en deze beslissing moet worden genomen middels een adequate, legitieme procedure waarbij er voor het kind rechtsbijstand beschikbaar moet zijn.
5. Het plaatsen van een kind in de alternatieve zorg moet op een zorgvuldige en kindvriendelijke manier worden uitgevoerd. Er moet gespecialiseerd personeel bij betrokken zijn.
6. Voor zover dit in het belang van het kind is, moet het contact tussen het geplaatste kind en zijn familie worden bevorderd.
7. Het kind moet worden beschermd tegen misbruik, verwaarlozing en elke vorm van exploitatie. Alle jeugdzorginstellingen moeten passende bescherming bieden tegen bijvoorbeeld ontvoering en exploitatie.
8. Het gebruik van dwang en geweld is alleen toegestaan indien dit noodzakelijk is voor de veiligheid van het kind of anderen en wanneer dit conform de wet is. De maatregelen mogen alleen worden getroffen op een redelijke en proportionele manier en met respect voor de rechten van het kind.
9. Er moet toegang zijn tot een vertrouwenspersoon en een onafhankelijke klachtenprocedure waar kinderen kunnen klagen over hun behandeling of de omstandigheden van hun plaatsing.
10. Residentiële instellingen moeten klein zijn en een kindvriendelijke setting bieden.

Tot slot komt de rechterlijke toetsing eveneens aan de orde in de *UN Guidelines*,⁴³ bij voorkeur wordt de verlenging van een uithuisplaatsing iedere drie maanden getoetst.⁴⁴

Ten overvloedige willen we graag nog benoemen dat in 2013 een handboek is verschenen [Moving Forward: Implementing the Guidelines on Alternative Care for Children](#).⁴⁵ Het handboek "Moving Forward" ondersteunt de implementatie van de *UN Guidelines*. Het verduidelijkt de richtlijnen, schetst

³⁹ Tobin 2019, p. 333.

⁴⁰ UN Document A/RES/64/142, par. 49-52.

⁴¹ UN Document A/RES/64/142, par. 39-40, 65.

⁴² UN Document A/RES/64/142, par. 5 en 22.

⁴³ UN Document A/RES/64/142, par. 47.

⁴⁴ UN Document A/RES/64/142, par. 5, 14 en 67.

⁴⁵ Kijk ook op www.alternativecareguidelines.org.

noodzakelijke beleidsreacties en toont 'veelbelovende praktijkvoorbeelden' wereldwijd. We bevelen aan dit handboek te raadplegen bij onderhavig wetsvoorstel en aanpalende wetsvoorstellen.⁴⁶

3. Het wetsvoorstel

Het wetsvoorstel heeft tot doel om de rechtsbescherming van ouders en kinderen die te maken krijgen met kinderbeschermingsmaatregelen te verbeteren. Dit wordt beoogd door middel van de volgende doelen, namelijk het voorkomen van een machtiging tot uithuisplaatsing, het bevorderen van thuisplaatsing na uithuisplaatsing, beter toezicht op- en meer rechtsbescherming bij minderjarigen die niet thuis opgroeien en het bevorderen van de procedurele rechtvaardigheid.⁴⁷ Volgens de Memorie van Toelichting (hierna: MvT) geeft het onderhavig wetsvoorstel tevens invulling aan de ambitie van het kabinet om de rechtsbescherming van kwetsbare gezinnen die te maken krijgen met een kinderbeschermingsmaatregel te versterken, zodat ze beter gehoord, betrokken en ondersteund worden.

Defence for Children Nederland verwelkomt die doelen en vindt het een stap voorwaarts dat het 'werken aan thuisplaatsing' wettelijk wordt vastgelegd. Ook steunen wij het voorstel om het toezicht op kinderen met een voogdijmaatregel te verbeteren en de uitbreiding van mogelijkheden om toegang tot de rechter te faciliteren voor zowel kinderen als ouders. Na jarenlange onduidelijkheid over de 'status' van het perspectiefbesluit en de toetsing ervan, hopen wij dat de geïntroduceerde wettelijke regeling ook op dit punt meer helderheid in de praktijk gaat verschaffen.

Niettemin zien wij ook de uitdagingen waar kinderen, ouders en professionals mee worden geconfronteerd. Die uitdagingen worden niet met dit wetsvoorstel opgelost en kan het behalen van de doelen belemmeren of bemoeilijken. Zo kan het gebrek aan tijdige en passende hulp in de weg staan aan het voorkomen van een uithuisplaatsing of het werken aan thuisplaatsing, zoals wij regelmatig signaleren op onze Kinderrechtenhelpdesk. Wij zullen hier niet specifiek op ingaan bij dit wetsvoorstel, maar we zullen wel verschillende zorgpunten bij het onderhavige wetsvoorstel delen die (mogelijk) verband houden met de problemen in het stelsel zoals we die nu zien. Hieronder wordt ingegaan op:

- Wijziging rechtsgronden;
- Verankering uitgangspunt werken aan 'thuisplaatsing';
- De omvang van het omgangsplan na uithuisplaatsing;
- Samenplaatsen broertjes en zusjes na uithuisplaatsing;
- Verbeteren procespositie minderjarige vanaf twaalf jaar.

Tot slot zijn we nog niet ervan overtuigd dat de toename van de werkdruk bij de professionals in het jeugdzorgstelsel, en dan met name de GI's en de rechtspraak, na invoering van dit wetsvoorstel beperkt zal blijven. Daar maken we ons zorgen over en we raden aan in elk geval een gedegen financiële paragraaf op te nemen die de gevolgen adequaat in kaart brengt om te voorkomen dat de rechtsbescherming enkel op papier is versterkt.

3.1 Wijziging rechtsgronden

Defence for Children Nederland acht het positief dat de wetgever de rechtsgrond voor de ondertoezichtstelling (OTS), uithuisplaatsing (UHP) en gezagsbeëindiging in lijn wil brengen met de jurisprudentie van het EHRM. Niettemin merken wij op dat de wetgever zich niet uitlaat over de invulling van het noodzakelijkheidsvereiste en het subsidiariteitsbeginsel in een vastgelopen jeugdzorgstelsel. Kennelijk wordt dit overgelaten aan de rechtspraktijk en wordt van de rechterlijke macht verwacht dat beslissingen meer nauwgezet worden gemotiveerd in het kader van de

⁴⁶ Een ander waardevol document zijn de *Guidelines on children's reintegration*, ontwikkeld door de inter-agency group on children's reintegration, verschenen in 2016

⁴⁷ Dit volgt uit de Memorie van Toelichting van het wetsvoorstel 'Wet ter versterking van de rechtsbescherming in de jeugdbescherming'.

rechtmatigheid van die beslissing. De wetgever beschrijft als doel: 'De aanscherping van de rechtsgronden door de expliciete toevoeging van het subsidiariteits- en noodzakelijkheidsvereiste beoogt de rechtsbescherming van ouders en minderjarigen te verbeteren en te waarborgen dat kindbeschermingsmaatregelen alleen worden ingezet als het echt niet anders kan in het belang van het kind.' In een jeugdzorgstelsel dat hardnekkige problemen kent, is het de vraag of deze wijziging de rechtsbescherming verbetert. Immers, hoe gaat men bijvoorbeeld om met het feit dat er door personeelstekort geen tijdige en passende hulp is ingezet? Maakt dat diepgaander ingrijpen noodzakelijk? Is dat legitiem? Wat is de visie van de wetgever aangaande het feit dat de overheid niet in staat is om tijdige en passende hulp te bieden, en derhalve niet voldoet aan de positieve verplichtingen die op haar rust, in relatie tot verdergaand overheidsoptreden? Mede in het licht van hetgeen in paragraaf 2 uiteen is gezet met betrekking tot de alternatieve zorg voor kinderen, zijn we momenteel nog ver verwijderd van een naar behoren functionerend jeugdzorg stelsel. Wij begrijpen dat ervoor is gekozen voor een zekere afbakening in het kader van dit wetsvoorstel, wij missen evenwel zienswijze van de wetgever als het gaat om de rechtmatigheid en de doelmatigheid van de te nemen maatregelen in de huidige context.⁴⁸ Daarbij komt dat het streven naar meer efficiëntie zoals is verwoord in het Toekomstscenario, wat ons betreft haaks staat op wat de wetgever met deze wetswijzigingen wil bereiken. Versterking van rechtsbescherming van kinderen en ouders vereist per definitie een kwalitatieve benadering en het streven naar efficiëntie kan dat doorkruisen. Het verdient de aanbeveling dat de wetgever op dit punt meer duidelijkheid verschaft.

3.2 Verankering uitgangspunt werken aan 'thuisplaatsing'

Zoals hierboven aangegeven, is de verankering van het uitgangspunt werken aan 'thuisplaatsing' positief. Recentelijk is het rapport 'Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing' gepubliceerd.⁴⁹ Dit rapport is onder andere naar aanleiding van het onderzoek van Defence for Children Nederland in 2022 geschreven.⁵⁰

De aanbevelingen uit dit rapport bieden waardevolle handvatten om het doel van de wetgever in dit wetsvoorstel effectief vorm te geven. Zo blijkt uit het rapport dat er meer aandacht nodig is voor ondersteuning van ouders tijdens een uithuisplaatsing. Daarnaast moet het aantal overplaatsingen van kinderen zoveel mogelijk worden beperkt.⁵¹

Verder is het essentieel om de rollen en bevoegdheden van zowel de gecertificeerde instelling als de pleegzorgvoorziening binnen uithuisplaatsings- en terugplaatsingsprocessen duidelijker af te bakenen. Ook is er na een terugplaatsing meer aandacht nodig voor nazorg aan zowel ouders als minderjarigen. Tot slot moet de betrokkenheid van ouders en minderjarigen bij de besluitvorming worden versterkt, evenals de communicatie tussen hen en professionals gedurende het gehele proces van uithuisplaatsing.⁵²

Defence for Children Nederland moedigt de wetgever aan alle aanbevelingen uit het rapport 'Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing' uit te voeren.

3.3 Het recht op omgang na uithuisplaatsing

Het wetsvoorstel beperkt het omgangsplan tot de omgang tussen de minderjarigen en diens ouder(s). Uit de MvT blijkt echter dat de GI de band moet bevorderen tussen de minderjarigen en diens broers, zussen en andere minderjarigen waarmee het kind is opgegroeid. Dit wordt ook wettelijk verankerd.

⁴⁸ Zie ook J.H. de Graaf en E. Lam, 'Kinderen en ouders met recht goed beschermd', Tijdschrift voor jeugdrecht 2024-1-2, p. 49-52.

⁴⁹ M.R. Bruning e.a., Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing, Den Haag: WODC 2025.

⁵⁰ E. Huls, Terug naar huis. Een kwalitatief (survey)onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen, Defence for Children 2022.

⁵¹ M.R. Bruning e.a. 2025, p.12-13; M.R. Bruning e.a. 2025, p. 243-245.

⁵² M.R. Bruning e.a. 2025, p.12-13; M.R. Bruning e.a. 2025, p. 243-245.

Toch is de GI niet verplicht dit in het omgangsplan op te nemen om de vaststelling van een dergelijk plan binnen de daarvoor gestelde termijn niet onnodig te bemoeilijken.

Defence for Children Nederland acht deze benadering tegenstrijdig en pleit ervoor om het opnemen van broers en zussen in het omgangsplan wél verplicht te stellen, gelet op hetgeen in paragraaf 2 is opgenomen. Meer specifiek willen we benadrukken dat artikel 8 lid 1 IVRK bepaalt dat ieder kind het recht heeft op behoud van zijn identiteit. Verdragsstaten, waaronder Nederland, moeten dit recht eerbiedigen. Hoewel artikel 8 lid 1 IVRK geen exacte definitie geeft van 'identiteit', omvat dit volgens het verdrag in ieder geval nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend. Het aspect 'familiebetrekkingen' ziet niet alleen op de familiebetrekkingen tussen het kind en diens ouders. Andere familieleden, zoals broers en zussen, vallen hier ook onder.⁵³ Tobin verduidelijkt in zijn toelichting bij artikel 8 IVRK dat het recht op behoud van familiebetrekkingen ook inhoudt dat het kind contact moet kunnen onderhouden met familieleden die belangrijk voor hem zijn, bijvoorbeeld in het geval dat een kind uit huis is geplaatst.⁵⁴ Er mag niet op onrechtmatige wijze een inbreuk worden gemaakt op het recht van het kind om contact te houden met zijn familieleden. In artikel 8 IVRK staat niet wanneer er sprake is van een onrechtmatige inbreuk op dit recht. Volgens Tobin kan aansluiting worden gezocht bij de definitie van 'onrechtmatigheid' die het VN-Mensenrechtencomité hieraan heeft gegeven. Volgens het VN-Mensenrechtencomité is sprake van een onrechtmatige inbreuk op het gezinsleven als deze plaatsvindt zonder dat daarvoor een wettelijke basis is. De wet op basis waarvan de inbreuk in het gezinsleven wordt gemaakt, moet daarnaast in lijn zijn met de bepalingen, doelen en algemene doelstellingen van het Internationale Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten.⁵⁵

Voorgaande betekent dat, wanneer een kind uit huis wordt geplaatst en niet samen wordt geplaatst met zijn broers en zussen, het kind het recht op omgang behoudt met zijn broers en zussen omdat de omgang onderdeel is van het recht op behoud van de familiebetrekkingen. Op dit recht kan slechts onder strikte voorwaarden een inbreuk op worden gemaakt. Het niet willen bemoeilijken van de vaststelling van het omgangsplan binnen de daarvoor geldende termijn valt hier niet onder.

Defence for Children Nederland stelt dat omgang tussen een uithuisgeplaatste minderjarige en diens broers en zussen direct mogelijk dient te zijn na uithuisplaatsing, ook als het omgangsplan met de ouder(s) nog niet is vastgesteld, tenzij dit niet in het belang van het kind is.

3.4 Samenplaatsen van broertjes en zusjes na uithuisplaatsing

Uit de MvT volgt dat het uitgangspunt is om te codificeren dat de minderjarige bij een uithuisplaatsing samen wordt geplaatst met zijn broers en zussen. Dit zal op basis van een 'samen, tenzij'-beginsel worden opgenomen. Kinderen mogen alleen van elkaar gescheiden worden als dat in het belang van (één van) hen is. Praktische belemmeringen zouden volgens de MvT in principe niet in de weg mogen staan aan de verwezenlijking van het recht op gezinsleven en het daaruit voortvloeiende recht op samenplaatsing. Toch dient er, indien er praktische belemmering aanwezig zijn, een afweging te worden gemaakt welk belang van de minderjarige bij een uithuisplaatsing zwaarder weegt: namelijk het belang om niet van zijn broers en zussen gescheiden te worden of het belang van een plaatsing in een zo thuis-mogelijke omgeving.

Defence for Children Nederland is zich ervan bewust dat wettelijke verankering op zichzelf niet voldoende is en de belemmeringen in de praktijk aangepakt moeten worden. Ook hier ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij de overheid. Wij vinden het tegenstrijdig dat praktische belemmeringen geen reden mogen zijn om broers en zussen niet samen te plaatsen, terwijl dit wel mogelijk is wanneer wordt geoordeeld dat een zo thuis-mogelijke omgeving voor de minderjarige

⁵³ Tobin 2019, p. 297; Blaak 2012, p. 221; Hodgkin & Newell 2007, p. 114.

⁵⁴ Tobin 2019, p. 297.

⁵⁵ Tobin 2019, p. 299.

zwaarder weegt. Dit roept de zorg op dat het bestaande tekort aan pleeggezinnen en gezinshuizen – de plekken waar kinderen samen geplaatst kunnen worden – als argument gebruikt zal worden om samenplaatsing te omzeilen, onder de veronderstelling dat dit niet in het belang van (één van) de kinderen zou zijn.

Defence for Children Nederland pleit voor een expliciet en onvoorwaardelijk recht op samenplaatsing van broers en zussen, waarbij praktische belemmeringen enkel in zeer uitzonderlijke gevallen mogen meespelen in de besluitvorming. Het is essentieel dat de overheid haar verantwoordelijkheid neemt om de benodigde voorzieningen te creëren, zodat samenplaatsing daadwerkelijk gerealiseerd kan worden, zonder dat het recht op gezinsleven in gevaar komt. Daarbij pleiten wij ervoor dat het belang van de relatie tussen broers en zussen bij een uithuisplaatsing als zwaarwegend wordt beschouwd, en dat plaatsing in een gezinshuis of pleeggezin als prioriteit moet worden gesteld, ongeacht de praktische uitdagingen die daarmee gepaard kunnen gaan.⁵⁶

3.5 Verbeteren procespositie van de minderjarige vanaf twaalf jaar

Onderhavig wetsvoorstel geeft minderjarigen vanaf twaalf jaar een sterkere procespositie en meer zeggenschap in procedures die diep ingrijpen in hun leven. Het is een positieve ontwikkeling dat minderjarigen hierdoor beter in staat zijn hun stem te laten horen en actief deel te nemen aan beslissingen die hen direct raken.

Met dit wetsvoorstel wordt het voor minderjarigen onder andere mogelijk om zelf een verzoek in te dienen bij de rechter om de ondertoezichtstelling te laten beëindigen of te wijzigen of het kindperspectief te wijzigen. Dit versterkt hun recht op inspraak en zorgt ervoor dat zij niet langer volledig afhankelijk zijn van volwassenen om hun belangen juridisch te laten behartigen.

Toch heeft Defence for Children Nederland een aantal zorgen bij deze wijziging. Een groot aantal minderjarigen in de jeugdbescherming verkeert in een kwetsbare positie en heeft niet altijd toegang tot de juiste informatie of (juridische) ondersteuning om daadwerkelijk gebruik te maken van deze nieuwe mogelijkheid. In de praktijk kan dit betekenen dat kinderen die het hardst juridische bijstand nodig hebben, niet weten dat zij zelf actie kunnen ondernemen of niet de middelen hebben om dit te doen. Dit risico onderstreept de noodzaak om naast deze wetswijziging ook te investeren in laagdrempelige en toegankelijke voorlichting voor minderjarigen in de jeugdbescherming.

Daarom is het cruciaal dat professionals in de jeugdzorg en juridische bijstand structureel aandacht besteden aan het informeren van minderjarigen over hun rechten. Dit moet gepaard gaan met een toegankelijk systeem van ondersteuning, waarin elke minderjarige die dat nodig heeft, eenvoudig en kosteloos toegang krijgt tot advies en bijstand van een vertrouwenspersoon of onafhankelijk juridisch adviseur. Immers, het is niet in lijn met de jurisprudentie van het EHRM dat het kind wordt vertegenwoordigd of bijgestaan door de jeugdbeschermingsorganisatie die ook de rapportages opstellen en de verzoeken indienen. Hoewel het positief is dat de pilot rechtsbijstand voor ouders wordt omgezet in een structurele regeling, missen wij nog steeds, zeker in het licht van de wijziging van de procespositie van minderjarigen vanaf 12 jaar, een regeling voor minderjarigen. Daarbij betrekken wij ook de ontwikkelingen in het kader van de afbouw van gesloten jeugdhulp, waardoor in de nabije toekomst kinderen meer c.q. alleen nog ‘open’ worden geplaatst en derhalve geen recht hebben op een advocaat.

Wij willen de wetgever meegeven om bij het verder vormgeven van deze versterking van de rechtspositie van minderjarigen ook na te denken over versterking van de ondersteuning van het kind. Alleen op die

⁵⁶ Zie ook het rapport van M. Bahlmann, *Samenplaatsing van broers en zussen: een gunst of kinderrecht?*, Defence for Children: 2020.

manier kan worden gewaarborgd dat de versterkte procespositie van minderjarigen niet slechts een theoretische verbetering blijft, maar daadwerkelijk leidt tot meer rechtsbescherming voor degenen die dit het meest nodig hebben. In het kader hiervan kan ook worden gedacht aan het uitbreiden van de bevoegdheid van de rechter zodat die ambtshalve een ‘last’ kan afgeven aan een gespecialiseerde jeugdrechtsadvocaat teneinde juridische ondersteuning van de minderjarige te borgen wanneer die ondersteuning door de rechter noodzakelijk wordt geacht. Een gespecialiseerd jeugdrechtsadvocaat heeft een andere taakstelling dan de bijzondere curator (1:250 BW) en hoeft niet te ‘rapporteren’ aan de rechtbank maar vertegenwoordigt en ondersteunt de minderjarige in een procedure.

Tot slot merken wij op dat de verwezenlijking van het recht van minderjarigen om betekenisvol te kunnen participeren tijdens een gerechtelijke procedure, ook vanaf 8 jaar middels het hoorrecht, nauw samenhangt met de context waarin we kinderen uitnodigen om te participeren. Er is groeiend empirisch bewijs dat dit nog altijd niet op kindgerichte wijze verloopt; het kind komt nog teveel en te vaak terecht in een omgeving gemaakt voor en door professionals met een ‘volwassen’ script dat voor veel minderjarigen (en soms ook voor volwassenen) moeilijk te begrijpen is. Om werkelijk in de praktijk het recht op participatie te verbeteren, betekent dit onzes inziens dat naast het toekennen van rechten óók geïnvesteerd wordt in de manier waarop en in welke setting we luisteren naar minderjarigen. We bevelen aan om ook hieraan aandacht te besteden.

4. Conclusie en aanbevelingen

Defence for Children Nederland verwelkomt de intentie van het wetsvoorstel, de opgenomen doelen en het in lijn brengen van de Nederlandse wetgeving met kinder- en mensenrechtenstandaarden. We zien op veel punten dat het wetsvoorstel tracht de rechtsbescherming in de praktijk te verbeteren. Niettemin hebben wij verschillende aanbevelingen geformuleerd teneinde het wetsvoorstel verder aan te scherpen. Onze algemene aanbeveling luidt om de aanbevelingen uit het rapport ‘Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing’ uit te voeren om het wetsvoorstel effectief vorm te geven. Deze aanbevelingen omvatten onder andere meer aandacht voor ouderlijke ondersteuning tijdens en na uithuisplaatsing, het beperken van overplaatsingen van kinderen, en het versterken van de betrokkenheid van ouders en minderjarigen in de besluitvorming. Daarnaast moet de rolverdeling tussen instanties duidelijker worden afgebakend.⁵⁷

Meer specifiek doen we nog de volgende aanbevelingen:

- Met betrekking tot het noodzakelijkheidsvereiste en het subsidiariteitsbeginsel, adviseert Defence for Children Nederland de wetgever om meer duidelijkheid te verschaffen over de rechtmatigheid en de doelmatigheid van te nemen maatregelen in de huidige context van een vastgelopen jeugdzorgstelsel, met name gezien de problematiek van personeelstekort en het niet kunnen bieden van tijdige en passende hulp. Wij zijn van mening dat het streven naar efficiëntie zoals verwoord in het Toekomstscenario haaks kan staan op de versterking van rechtsbescherming.
- Ten aanzien van het recht op omgang na uithuisplaatsing, pleit Defence for Children Nederland ervoor om het opnemen van broers en zussen in het omgangsplan wél verplicht te stellen, om het recht op familiebetrekkingen te waarborgen conform artikel 8 lid 1 IVRK. Wij stellen dat omgang tussen een uithuisgeplaatste minderjarige en diens broers en zussen direct mogelijk dient te zijn na uithuisplaatsing, ook als het omgangsplan met de ouder(s) nog niet is vastgesteld, tenzij dit niet in het belang van het kind is.
- Met betrekking tot het samenplaatsen van broertjes en zusjes na uithuisplaatsing, pleit Defence for Children Nederland voor een expliciet en onvoorwaardelijk recht op samenplaatsing, waarbij praktische belemmeringen enkel in zeer uitzonderlijke gevallen mogen meespelen in de

⁵⁷ M.R. Bruning e.a., Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing, Den Haag: WODC 2025.

besluitvorming. Wij benadrukken dat de overheid de verantwoordelijkheid moet nemen om de benodigde voorzieningen te creëren om samenplaatsing daadwerkelijk te realiseren. Wij pleiten ervoor dat het belang van de relatie tussen broers en zussen bij een uithuisplaatsing als zwaarwegend wordt beschouwd en dat plaatsing in een gezinshuis of pleeggezin als prioriteit moet worden gesteld.

- Met betrekking tot het verbeteren van de procespositie van de minderjarige vanaf twaalf jaar, wijst Defence for Children Nederland op de noodzaak van laagdrempelige en toegankelijke voorlichting voor minderjarigen in de jeugdbescherming. Wij benadrukken dat professionals structureel aandacht moeten besteden aan het informeren van minderjarigen over hun rechten, in combinatie met een toegankelijk systeem van ondersteuning door een vertrouwenspersoon of onafhankelijk juridisch adviseur. We missen een regeling voor rechtsbijstand voor minderjarigen, zeker in het licht van de versterkte procespositie en de afbouw van gesloten jeugdhulp. We geven de wetgever mee om na te denken over de versterking van de ondersteuning van het kind, mogelijk door het uitbreiden van de bevoegdheid van de rechter om ambtshalve een gespecialiseerde jeugdrechtsadvocaat toe te wijzen. Tot slot bevelen wij aan om aandacht te besteden aan de manier waarop en in welke setting naar minderjarigen wordt geluisterd in gerechtelijke procedures, om het recht op participatie te verbeteren.

Daarnaast beveelt Defence for Children Nederland aan om bij het onderhavige wetsvoorstel en aanpalende wetsvoorstellen óók de *UN Guidelines on alternative care* en het handboek "Moving Forward: Implementing the Guidelines on Alternative Care for Children" te raadplegen. Tot slot maken we ons zorgen over de toename van de werkdruk bij professionals na inwerkingtreding van het wetsvoorstel en adviseren we om een gedegen financiële paragraaf op te nemen die de gevolgen adequaat in kaart brengt om te voorkomen dat de rechtsbescherming enkel op papier is versterkt.

Hoogachtend,

Defence for Children Nederland